

Ár 2020, 17. desember, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Auður Inga Ingvarsdóttir, formaður, Fura Sóley Hjálmarsdóttir, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Magnús Fannar Sigurhansson.

Fyrir er tekið **mál nr. 8/2020**:

M1, M2, M3, M4 og M5
gegn
fjármálafyrirtækið F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M (5), hér eftir nefnd sóknaraðilar, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 2. september 2020, með kvörtun sóknaraðila, dags. 1. september 2019. Með tölvupósti nefndarinnar 4. september 2020, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Athugasemdir varnaraðila bárust með bréfi 2. október 2020 og voru þær sendar sóknaraðila í tölvupósti 6. október 2020. Með tölvupósti 4. nóvember var tilkynnt að ekki væru frekari athugasemdir.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 11. og 17. desember 2020.

II.

Málsatvik

Hinn 4. apríl 2008 gaf A út skuldabréf nr. x, upphaflega að fjárhæð 2.000.000 kr., þar sem hann viðurkenndi að skulda forvera varnaraðila þá fjárhæð með nánar tilgreindum skilmálum. Sama dag tókust sóknaraðilar á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á skuldabréfinu. Sóknaraðilar undirrituðu einnig ódagsetta niðurstöðu greiðslumats, þar sem þau lýsa því yfir með undirritun sinni að þau hafi fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð. Þá kemur fram að greiðslumatið byggir á gögnum sem lánveitandinn hafi aflað sér eða lánveitandi látið honum í té, að lánveitandinn beri ekki ábyrgð á greiðslumatinu hafi lánveitandi veitt rangar eða ófullnægjandi upplýsingar um fjárhag sinn og að jákvæð niðurstaða greiðslumats feli ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efni skyldur sínar. Einnig kemur fram að niðurstaða greiðslumats bendi til þess að lánveitandi geti efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Enn fremur segir í greiðslumatinu að meira en helmingi lánsfjárhæðarinnar verði varið til greiðslu á skuldum lánveitanda hjá lánveitanda. Eftir yfirtöku varnaraðila á forvera sínum hinn 5. mars 2011 fékk skuldabréfið númerið y. Skuldabréfið er í skilum og eru um tvö og hálf ár eftir af lánstímanum.

Lögmaður sóknaraðila beindi fyrirspurn til varnaraðila hinn 9. apríl 2019 þar sem hann óskaði eftir tilteknum upplýsingum og fékk svar sama dag. Degi síðar óskaði hann eftir frekari upplýsingum um greiðslumatið sjálft, þ.e.a.s. niðurstöðu greiðslumatsins. Vísaði lögmaðurinn til þess að það skjal sem segi að niðurstaða

greiðslumatsins sé jákvæð, segi honum ekkert. Byggt sé á því að greiðslumatið sem hafi verið gert sé það bersýnilega rangt að það varði ógildingu í þessu máli. Lögmaðurinn bendi á að sönnunarbyrði liggja á varnaraðila að geta sýnt fram á að slíkt mat hafi farið fram og á hvaða gögnum greiðslumatsins hafi verið byggt. Lögmaðurinn telji það skína í gegn að greiðslumatið væri byggt á sandi og það sé ástæða þess að krafa væri sett um ekki einn eða tvo ábyrgðarmenn, heldur fimm. Í lok tölvupóstsins var óskað eftir niðurstöðum greiðslumatsins.

Svör varnaraðila bárust 15. apríl þar sem fram kom að engin frekari gögn myndu vegna greiðslumatsins önnur en niðurstaðan sem þegar hafi verið sent afrit af en sóknaraðilar eða lögmaður þeirra virðast ekki hafa aðhafst meira í málinu fyrr en með kvörtun þessari.

III.

Umkvörtunarefni

Sóknaraðilar krefjast þess að ábyrgðaryfirlýsing þeirra frá 4. apríl 2008, um sjálfskuldarábyrgð til tryggingar skuldabréfs nr. x, að fjárhæð 2.000.000 kr., útgefnu af A, til forvera varnaraðila, verði felld úr gildi.

Kröfu sína byggja sóknaraðilar á að formlegt greiðslumat hafi ekki farið fram, sbr. 1. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgðar á skuldum einstaklinga. Þar segi að sé skuldarábyrgð sett til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu beri fjármálafyrirtæki að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo sé ekki gert. Þrátt fyrir þetta ákvæði samkomulagsins sé fortakslaus skylda lögð á fjármálafyrirtæki samkvæmt samkomulaginu að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð manns á skuldum nemi hærri fjárhæð en 1.000.000 kr., sbr. 3. mgr. 3. gr. samkomulagsins. Þá komi það fram í 2. mgr. 3. gr. samkomulagsins að við greiðslumat skuli taka tillit til neyslu og annarra fastra útgjalda áður en ráðstöfunarfé til greiðslu skuldbindinga sé reiknað út.

Þá skuli það vera tryggt samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gangist undir ábyrgðina, enda liggja það fyrir að greiðandi hafi samþykkt það.

Að framangreindu virtu beri viðkomandi fjármálafyrirtæki sönnunarbyrði fyrir því að sóknaraðilar hafi verið upplýst með fullnægjandi hætti um fjárhagsstöðu aðalskuldara. Sóknaraðilar fullyrði að þau hefðu ekki gengið í ábyrgð ef það hefði verið ljóst hver raunveruleg fjárhagsstaða aðalskuldara var. Viðkomandi fjármálafyrirtæki hafi mátt vera ljós sú nauðsyn að ábyrgðarmanni sé gert kleift að kynna sér niðurstöðu greiðslumats lántakanda áður en til ábyrgðar sé stofnað, enda sé hann á vissan hátt með sjálfskuldarábyrgð að ábyrgjast efndir kröfu á hliðstæðan hátt og ef hann væri sjálfur lántakandi. Sóknaraðilar telji það liggja nú ljóst fyrir að formlegt greiðslumat hafi ekki verið gert sem og að það væri óheiðarlegt af lánveitanda að bera fyrir sig sjálfskuldarábyrgðina eftir að hafa krafist fimm ábyrgðarmanna, sem bendi til verulegrar óvissu um fjárhag aðalskuldara. Beri því að víkja sjálfskuldarábyrgðinni til hliðar á grundvelli 33. og 36. gr. laga um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa nr. 7/1936.

Enn fremur telji sóknaraðilar það ljóst að viðkomandi fjármálafyrirtæki hafi brotið gegn 3. og 4. gr. samkomulagsins, sem sóknaraðilar telji að varði ógildingu ábyrgðarinnar.

Sóknaraðilar vísi einnig til þess að fyrrgreint samkomulag staðfesti að til staðar sé sú viðskiptavenja hjá bönkum og sparisjóðum að greiðslumeta alla þá aðalskuldara sem hafi ábyrgðarmenn á láni að fjárhæð hærri en 1.000.000 kr. Viðkomandi

fjármálafyrirtæki hafi því einnig brotið gegn viðskiptavenju. Með vísan til 36. gr. laga um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga nr. 7/1936 beri því að ógilda ábyrgðina.

Viðkomandi fjármálafyrirtæki hafi mátt vera það ljóst að verulegar líkur hafi verið á því að aðalskuldari stæðist ekki skuldbindingar sínar samkvæmt skuldabréfinu, sem og vitað um slæma fjárhagsstöðu aðalskuldara. Með því að hafa ekki upplýst sóknaraðila með fullnægjandi hætti hafi viðkomandi fjármálafyrirtæki brotið gegn ákvæði 1. gr. samkomulagsins um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þar sem segi að markmið samkomulagsins sé meðal annars að lánveitingar verði miðaðar við greiðslugetu greiðanda og eigin tryggingu hans. Viðkomandi fjármálafyrirtæki hafi því borið að gæta meiri varúðar gagnvart sóknaraðila og ganga úr skugga að þeim hafi í raun og veru verið ljós hver fjárhagsstaða aðalskuldara væri. Væri því staða aðila verulega ójöfn og hallað verulega á sóknaraðila hvað varði upplýsingar til að taka upplýsta ákvörðun. Ábyrgðarskuldbindingin sé því ógildanleg og beri að víkja henni til hliðar með vísan til III. kafla laga um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga nr. 7/1936.

Sóknaraðilar telji að hvert og eitt fyrrgreindra atriða og þau öll saman geri það að verkum að ógilda eigi sjálfskuldarábyrgðina sem þau undirgengust og víkja eigi henni til hliðar. Sóknaraðilar telji framgöngu varnaraðila ámælisverða og alls ekki í samræmi við vinnubrögð sem góð og gegn fjármálastofnun eigi að hafa frammi.

IV.

Athugasemdir varnaraðila

Varnaraðili krefst þess aðallega að kröfu sóknaraðila verði vísað frá en til vara að henni verði hafnað.

Aðalkröfu sinni, um frávísun kröfu sóknaraðila, til stuðnings vísar varnaraðili til 5. gr. samþykktta fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki frá 8. júní 2000. Þar komi fram að skilyrði fyrir meðferð úrskurðarnefndar sé að fjármálafyrirtæki hafi hafnað kröfu viðskiptamanns eða að ekki hafi tekist að leysa málið með sátt innan fjögurra vikna frá því að viðskiptamaður hafi lagt málið fyrir fjármálafyrirtæki. Varnaraðili byggir á því að ekki sé hægt að túlka tölvupóst lögmanns sóknaraðila frá 10. apríl 2019 til Þjónustvers varnaraðila sem kröfu sóknaraðila enda engar kröfur gerðar af hálfu sóknaraðila á hendur varnaraðila í þeim tölvupósti. Geti því ekki verið um að ræða neina höfnun varnaraðila á kröfu og beri því að vísa málinu frá nefndinni.

Um varakröfu sína, um höfnun kröfu sóknaraðila, vísar varnaraðili til þess að hann mótmæli öllum málsástæðum og lagarökum sóknaraðila og telji að engin þeirra eigi að leiða til þess að kröfu þeirra verði tekin til greina.

Varnaraðili leggja áherslu á að sóknaraðilar hafi undirgengist bindandi loforð og samning um sjálfskuldarábyrgðir með undirritunum sínum á umrætt lánaskjal. Sóknaraðilar beri sönnunarbyrði fyrir því að um ógildar skuldbindingar sé að ræða en varnaraðili byggir á því að skilyrði til ógildingar sé ekki til staðar. Grundvallarregla samningaréttar sé að menn verði að standa við samninga sína og gerða löggerninga skuli halda. Í ljósi þeirrar meginreglu beri að skýra allar undantekningar frá henni þröngt.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga séu samanteknar verklagsreglur sem settar væru til að draga úr vægi ábyrgðarskuldbindinga. Reglurnar hafi þannig hvorki lagagildi né feli þær í sér ófrávíkjanlegar formreglur sem sjálfkrafa leiði til þess að ógilda beri ábyrgðarskuldbindingar sé þeim ekki fylgt til hlítar. Þannig

beri að horfa til aðstæðna hverju sinni og þeirra upplýsinga sem hafi legið fyrir, þ.m.t. hvað sá sem krefjist ógildingar vissi eða hafi mátt vita.

Varnaraðili mótmæli því að formlegt greiðslumat hafi ekki verið framkvæmt. Ljóst sé af gögnum málsins að greiðslumat hafi verið framkvæmt en í málinu sé skjal um niðurstöðu greiðslumats sem sóknaraðilar hafi undirritað. Komi fram í skjalinu að niðurstaða greiðslumatsins bendi til þess að lántakandi gæti efnt skuldbindingar sínar miðað við þáverandi fjárhagsstöðu og að meira en helmingi lánsfjárhæðar yrði varið til greiðslu á skuldbindingum lántakanda hjá forvera varnaraðila.

Sóknaraðilar hafi staðfest með undirritunum sínum á skuldabréfið að hafa kynnt sér efni skuldabréfsins og gert sér grein fyrir í hverju ábyrgð þeirra væri fölgín og að þau telji hana samrýmast greiðslugetu sinni. Jafnframt að þau hafi kynnt sér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Sóknaraðilar hafi einnig staðfest að hafa fengið og kynnt sér upplýsingabæklinginn á niðurstöðublaði greiðslumatsins. Þá hafi sóknaraðilar aldrei brugðist við árlegum yfirlitum yfir ábyrgðir sínar með því að gera athugasemdir.

Varnaraðili telur að af fordæmum dóma Hæstaréttar 14. apríl 2016 í máli nr. 575/2012 og 2. febrúar 2017 í máli nr. 378/2016, sé ljóst að það hafi verið undir sóknaraðilum komið að óska eftir því að fá að kynna sér forsendur greiðslumatsins áður en þau tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu.

Undirgögn greiðslumatsins hafi ekki varðveist en sóknaraðilar hafi fyrst gert athugasemdir við það rúmum 11 árum eftir að það var unnið. Á þessum tíma hafi engin ákvæði um geymsluskyldu greiðslumatsgagna verið, hvorki í samkomulaginu né í settum lögum. Til samanburðar hafi almenn geymsluskylda bókhaldsgagna verið sjö ár og í reglugerð um láns hæfis- og greiðslumat nr. 920/2013 sé aðeins skylt að varðveita gögn tengd greiðslumati í fimm ár, sbr. dóm Hæstaréttar 17. apríl 2012 í máli nr. 141/2012 og 26. maí 2016 í máli nr. 648/2015.

Varnaraðili telji einnig að forvera sínum hafi hvorki mátt vera ljóst að verulegar líkur væru á því að aðalskuldari stæði ekki við skuldbindingar sínar samkvæmt skuldabréfinu, né að fjárhagsstaða aðalskuldara væri slæm. Sóknaraðilar beri alfarið sönnunarbyrði fyrir þessari staðhæfingu og hafi engin gögn verið lögð fram henni til stuðnings. Það styðji ekki við þessa staðhæfingu sóknaraðila að lánið sé í skilum um 12 og hálfu ári frá útgáfu skuldabréfsins og um 2 og hálfu ári fyrir lokagjalddaga þess.

Með vísan til framangreinds mótmæli varnaraðili því að vinnubrögð varnaraðila hafi farið í bága við samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001 eða að ósanngjarn eða óheiðarlegt sé af hálfu varnaraðila að bera fyrir sig samþykki sóknaraðila með vísan til 33. og 36. gr. laga um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa nr. 7/1936. Jafnframt mótmæli varnaraðili því að hann hafi brotið gegn viðskiptavenju.

Varnaraðili byggir einnig á því að sóknaraðilar hafi fyrirgert rétti sínum til að hafa uppi framangreindar kröfur vegna tómlætis og athafnaleysis í rúmlega 12 ár. Byggi varnaraðili á því að það eitt og sér eigi að leiða til þess að kröfum þeirra verði hafnað. Um 11 ár hafi liðið frá því að þau hafi sett sig í samband við varnaraðila og óskað eftir gögnum. Til viðbótar við það hafi þau látið tæpa 17 mánuði til viðbótar líða áður en þau hafi gert kröfu á hendur varnaraðila. Um tómlæti megi vísa til dóma Hæstaréttar 29. september 2016 í máli nr. 471/2016 og 17. desember 2015 í máli nr. 346/2015.

V.

Niðurstaða

Ágreiningur málsaðila lýtur að því hvort fella beri úr gildi yfirlýsingu sóknaraðila frá 4. apríl 2008 um sjálfskuldarábyrgð til tryggingar skuldabréfs nr. x.

Upphaflega krafðist varnaraðili þess aðallega að kröfu sóknaraðila yrði vísað frá með vísan til 5. gr. samþykktar nefndarinnar. Með tölvupósti varnaraðila, hinn 16. desember 2020, féll varnaraðili frá kröfu sinni um frávísun. Verður því tekið efnislega á atriðum málsins.

Sóknaraðili telur að víkja beri sjálfskuldarábyrgðinni til hliðar á grundvelli 33. og 36. gr. laga um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa nr. 7/1936. Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Sóknaraðilar vísa til þess að varnaraðila hafi mátt vera ljóst að verulegar líkur hafi verið á því að aðalskuldari stæðist ekki skuldbindingar sínar samkvæmt láninu og að hann hafi haft slæma fjárhagsstöðu. Af gögnum málsins er ekki að sjá að sóknaraðilar hafi lagt fram nein gögn sem sýni fram á að fjárhagsstaða aðalskuldara hafi verið slæm. Þvert á móti hefur varnaraðili lagt fram gögn sem styðja það að aðalskuldari sé ennþá í skilum með lánið sem sóknaraðilar hafa ábyrgst. Kemur þessi málsástæða því ekki til frekari athugunar.

Sóknaraðilar byggja kröfu sína einnig á því að ekki hafi farið fram greiðslumat og að varnaraðilar beri sönnunarbyrði fyrir því sem og að sóknaraðilar hafi verið kynntir fyrir niðurstöðu greiðslumatsins, sbr. 3. og 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgðar á skuldum einstaklinga.

Í þessu samhengi telur nefndin óhjákvæmilegt að líta til dóma Hæstaréttar 26. maí 2016 í máli nr. 648/2015 og 17. apríl 2012 í máli nr. 141/2012 sem fordæma. Í báðum málunum lágu fyrir niðurstöður greiðslumats sem voru að öllu leyti samhljóma niðurstöðu greiðslumats þessa máls. Í fyrrnefnda málinu taldi Hæstiréttur ekki hvíla skylda á fjármálafyrirtækjum að geyma undirgögn til stuðnings greiðslumatinu svo þau mættu vera aðgengileg ábyrgðaraðila rúmum sjö árum síðar og í hinu síðarnefnda fimm árum síðar. Taldi Hæstiréttur fjármálafyrirtæki hvors máls fyrir sig hafa fullnægt skyldum sínum með skjali um niðurstöðu greiðslumats og var því hafnað kröfu hvors ábyrgðarmanns fyrir sig um ógildingu á ábyrgð sinni, enda hefðu þeir ekki sýnt fram á hið gagnstæða. Með öðrum orðum er niðurstaða greiðslumats þess sem liggur fyrir í gögnum málsins fullnægjandi sönnun fyrir því að forveri varnaraðila hafi fullnægt skyldum sínum. Bera sóknaraðilar því sönnunarbyrði fyrir því að varnaraðili hafi ekki fullnægt skyldum sínum. Samkvæmt því er ekki hægt að fallast á með sóknaraðilum að varnaraðila beri að sýna fram á undirgögn til stuðnings greiðslumatsins rúmum tólf árum eftir að sóknaraðilar gengust undir ábyrgðina.

Að öllu framangreindu virtu er kröfu sóknaraðila, um að ábyrgðaryfirlýsing þeirra frá 4. apríl 2008, um sjálfskuldarábyrgð til tryggingar skuldabréfs nr. x, að fjárhæð 2.000.000 kr., útgefnu af A, til forvera varnaraðila, verði felld úr gildi, hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð :

Kröfu sóknaraðila, M (5) á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 17. desember 2020.

Auður Inga Ingvarsdóttir

Fura Sóley Hjálmarsdóttir
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Geir Arnar Marelsson
Magnús Fannar Sigurhansson